

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum omnes qui sunt in gratia habeant donum intellectus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

sa Christi inter se-
cundario spectantia
ad fidem, accipiendo
hec quantum fuerunt
homini. Nam in
inquantum fuerunt
homini Dei, in que
sionem non ueni. t.
Constat enim quod
intelligere perfecte in
uia non contingit.
Litteratum beata Vir
go lenire le parere
uirginem, fide tam
tentabat le parere ho
minem Deum. Et si
multo licet Aposto
li, & ali uideret te
fum Nazarenum cru
cifum, fide canem
tenebam Deum. cru
cifum si tamen cre
debam, & sic de a
liis. Tenebram tam
credere non solum illa,
que illi credid
runt, sed & que vide
runt, etiam secunda
rio pertinet ad fi
dem, quia ordinata
ad fidem Trinitatis, &
incarnationis filii
Dei. Tertio, quod il
lud intelligere, qd
in litera vocatur in
perfici, posset
retem ad duo obie
cta, vel ad ea, que
functio, vel ad ex
teriora. Si referatur
ad ea que sunt fidei,
confit, qd imp
erfecta intellectio
est: quoniam non
conducit ueritatem
eorum, & hoc int
erit litera. Sed
si referatur ad ext
eriora, scilicet perfecta
intellectus, quoniam
cum ueritas scilic
tum non contrarie
tur secundum rem
ueritati fidei, nec
subordine intellectus
notrum natura
rem, & omnem ap
parentem contrarie
tam ueritatem fidei:
perfecte uide, &
intelligere possi
mus non esse uera:
qua aut conlurgit
de falso concepi
imus, que habemus de
creaturis, & illius fal
sitate deprehende
re possimus: aut co
lurgit ex ueritate,
aut uero concepi
treveris: & cum de
meritis non conlurgit ex meri
tis ueritatis, quia ue
ram uero non est co
trarium, refutat ut
comprehendendo ve
ritate, & quodquid
est illius scilicet, de
prehendere possum?
contrarieatem vale
non esse ueram. Ra
tio enim quo de quid
est, foluit omnes dis
cutes de re, &

parte intellectus. Ex parte quidē
fidei distinguendum est, quid
quædam per se, & directe cadit
iūs fidei, quæ naturalem rationē
excedunt, sicut Deum esse tri
num & unum, filium Dei esse
incarnatum: quædam uero ca
dunt sub iūs, quasi ordinata ad
ista secundum aliquem modū,
sicut omnia, quæ in Scriptura
diuina continentur. Ex parte ve
ro intellectus distinguendum
est, qd duplicitate dici possumus
aliqua intelligere. Vno mō pse
cte, quādo, si pertingimus ad co
gnoscēdum essentiam rei intelle
ctū, & ipsam veritatē enuntiabi
lis intellectū, fīm quōd in se ē. Et
hoc mō ea, quæ directe cadunt
sub iūs, intelligere nō possum⁹
durante statu fidei sed quædā alia
ad fidē ordinant ē hoc mō in
telligi possunt. Alio mō contin
git aliquid intelligi imperfecte,
qñ. Sip̄a essentia rei, uel ueritas
propositionis non cognoscitur
quid sit, aut quō sit: sed tamē co
gnoscitur secundum quod ea,
quæ exterius apparent, ueritati
non contrariantur, inquantū. s.
hō intelligit, & propter ea quæ
exterius apparent, non est rece
dendū ab his, quæ sunt fidei. Et
fīm nihil prohibet durante
statu fidei intelligere tē ea, qd per
se sub fide cadunt. ¶ Et per hoc
patet rūsio ad obiecta. Nā prime
tres rōnes procedunt, secundū
quod aliquid perfecte intelligit.
Ultima autē rō procedit de intel
lectu corū, qd ordinant ad fidē.

ARTICVLVS III.

Vtrum donum intellectus sit speculati
uum tantum, an etiam practicum.

AD TERTIVM sic procedi
tur. Videtur, quod intellectus,
qui ponitur donum Spiritus Sāti, nō sit practicus, sed spec
ulativum. Intellectus. n. E
st. Gregor. * dicit in primo Mor
alium, altiora quædam penetrat:
sed ea, quæ pertinent ad intellectum
practicum, non sunt alta,
sed quedam infima. singularia,
circa quæ sunt actus. ergo intellectus,
qui ponitur donum, non
est intellectus practicus.

¶ 2 Præt. Intellectus, qui est do
num, est dignius aliquid, quā in
intellectus, qui ē uirtus intellectus.
sed intellectus, qui ē uirtus in
tellectualis, est solum circa neces
saria, ut patet per Philosop̄hū in
Ethicorum. ergo multò magis
intellectus, qui est donū, est
solum circa necessaria: sed intel
lectus.

A lectus practicus non est circa ne
cessaria, sed circa contingentia
aliter se habere, quæ opere hu
mano fieri posunt: ergo intellectus,
qui est donum, non est in
tellectus practicus.
¶ 3 Præt. Donū intellectus illu
strat mentem ad ea, quæ naturale
rōne excedunt: sed operabilis
humana, quorum est practicus
intellectus, nō excedunt natura
lē rōnē, quæ dirigit in rebus
agēdū, ut ex supra dīctis patet.
ergo intellectus, qui est donum,
non est intellectus practicus.
S E D C O N T R A est, quod
in psal. 110. dicitur. Intellectus bo
nus omnibus facientibus eum.

R E S P O N S U M . Dicendum, quod
sicut dictum est, donum intel
lectus nō solum se hēt ad ea, qd
primō, & principaliter cadunt
sub iūs, sed et̄ ad oīa, quæ ad fi
dei ordinantur. Operationes autē
bonæ quendam ordinantur, qd si
dem habent. Nam fides per dile
ctionē operatur, ut Apostolus
dicit ad Galatas 5. Et iō donum
intellectus ē ad quædam opera
bilia se extēdit: non quidem ut
circa ea principaliter uicerit, sed
inquantū agendis regulamur
rōnibus eternis, quibus conspi
ciendis, & cōsulendis, fīm Aug
12. De Trinit. * ih̄eret superior rō,
qd dono intellectus perficit.

AD PRIMVM ergo dicen
dum, quod operabilia humana,
secundum quod in se considerā
tur, non habent aliquam excellē
tiae altitudinem: sed secundū qd
referuntur ad regulā legis etern
ae, & fidem beatitudinis di
uinæ, sic altitudinem habet, & clarius
exprimitur, cum de dono sapientia tra
datur.

Super quāf. oīa
ue articulū quartū.

IN ar. 4. dubium
occurred circa rō
nē allatā in litera,
ad ostendenda ne
cessitatem doni in
tellectus in habēti
bus gratiam: quia
necessitatis est in intel
lectu cognitione ue
ritatis supernaturale
exire. Vñ siquidem
hac rō nulla: & ḡ.

AD III. dicendum, qd regula hu
manū actuū ē rō humana, &
lex eterna, ut supra dīctū est.
Lex autē eterna excedit natura
lē rōnē, & iō cognitione huma
norū actuū secundū quod
regula tē lege eterna, excedit na
turalē rōnē, & indiget superna
turali lumine doni Spiritus Sāti.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum donum intellectus insit omni
bus habentibus gratiam.

AD QVARTVM sic proce
ditur. Vñ, qd donum intel
lectus.

ex re accidentes.
Consequens est, ut
perfecte intellige
re, & uidere posu
mus, nullum esse in
his, qd extra fidem
nobis sunt per uia,
obsculum, prohib
bens credibilitatem
eorum, quæ sunt
fidei: ac per hoc ui
demus nos esse ex
his: & proper h̄e
ab his quæ sunt fi
dei, recte. Idē
ergo intelligere, quo
nihil esse fidei con
trariū penetramus,
est intelligere imp
fecte ea, quæ sunt
fidei ut in litera di
citur: & cum hoc est
intelligere perfecte
ipsa apparentia, non
est esse contraria, qd
sunt fidei.

Super quāf. oīa
ue articulū quartū.

IN ar. 3. nota di
ligentissime do
ctrinam hac, &
singularissime rōne
reditam in calcere
sponsionis ad Secun
dum. s. quia quanto
uirtus cognoscitua
ad plura se extendit,
tan̄o cit nobilior:
& considera, qd si
loquitur ad litteram
de practico & spe
culativo & percep
tione, quam bene dixerim,
quid fides, & theo
logia altior habitus
est, quia practicus, &
speculativus quod
etiam inferioris con
firmatur, & clarius
exprimitur, cum de
dono sapientia tra
datur.

1b. 18. c. 7. in
fine to. 5.

Super quāf. oīa
ue articulū quartū.

IN ar. 4. dubium
occurred circa rō
nē allatā in litera,
ad ostendenda ne
cessitatem doni in
tellectus in habēti
bus gratiam: quia
necessitatis est in intel
lectu cognitione ue
ritatis supernaturale
exire. Vñ siquidem
hac rō nulla: & ḡ.

1.2. q. 19. 22. 5
& 4. & q. 71.
ar. 6. & q. 91.
& ḡ.

quia dici potest, qd
cognitionem supernaturale
ad rectā voluntatē
fides facit, & non
est opus alio dono.
¶ Ad hoc dī, quid
ad rectā voluntatē
non sufficit re
ctitudō fidei p. scip
tam, sed exigunt re
ctitudō fidei p. leip
tam

QVAEST. VII.

L. 3. Mora.
cap. 36. ante
medium a

L. 3. & L. 10.

3.

L. 3. Mora.
c. 36. parum
a medio .

L. 1. & L. 2.
c. 22. circa fi.
10. & L. de
Præfet. fā
Eorum. c. 1.
¶ Lib. 3. text.
34. & 49. -
mo 2.

fam, & subseruiens
sibi donū. Addit sīg.
dē donū intellectus
sup. fidē, rectā existi-
mationē practice dē
Deo ex charitate as-
mando, ut in sequenti
articulo dī. Et si dica-
tur, q̄ hoc facit fides
etī non informata
formata: dicensū est,
q̄ hoc facit fides
formata, sed nō p̄ se-
ipsā immediate, sed
mediante dono intel-
lectus. Et si vltierū
queratur ratio, qua-
re fides formata per-
seipsum, ad hoc non
sufficit, dicendū est, q̄
hoc est p̄ imperfē-
ctā participationē di-
uini lumen in lumi-
ne fidelis. Ex eo nāq;
q̄ vnu in superiori
participat diuīsi in-
ferius, oportet q̄
lumen fidei, si ad hoc
se extēdit, ut rectam
existimationē prædi-
ce in intellectu mo-
tore a perfecta volun-
tate faciat, ut velut
multiplicati per lu-
men doni intellectus
hoc assequeat. Signū
aut huius est, q̄ fides
formata non differt
ab informi penes id,
quod se tenet ex par-
te intellectus, sed vo-
luntatis. Ex hoc n.
subsumēdo, q̄ fides
informis carer ex ta-
li existimationē, &
talis existimationē ad
intellectum pertinet
videbitur, q̄ cōgrue
aliquid lumen. s. doni
intellectus additur.

¶ In eodē articulo in
rēpōsi sic ad fin., du-
bitū occurrit, quo pa-
ctō verificat, q̄ oēs
habentes fidē, intelli-
gūt ea esse credēta.
& q̄ ab eis nullo mo-
do est deuīdū. Neu-
trum. n. horū ab oī-
bus fidelibus intelligi-
tūr siue de perfec-
to, siue de imperfē-
ctō intelligere iuxta
precedēntia articuli
distinguishētū. Et de perfec-
to quidē satis est star de
imperfēctō aīt prob-
bar, quia non oēs
fideles intelligi re-
xītūt, que sunt
fidei, nō cōtrariari ea
q̄ extrīfēcius appa-
rent. sed hoc theolo-
gorū fideliū vix est.

¶ Ad hoc dī dupli-
citer. Primo, q̄ hic est
sermo de intelligere
imperfēctō. & q̄ hoc
est cōe omnibus ha-
bentib. fidēi, si fana
interpretationē per-
cipiantur. Intellige-
re, n. qua extērius ap-

leetus nō insit oīb. hēntib. grām
Dicit n. Greg. 2.* Moralitū, q̄ do-
nū intellectus dat cōtra hēbetu-
dinē mentis: sed multi habētes
grām, adhuc patiuntur mētis hē
betudinē: ergo donū intellectus
nō est in oīb. hēntib. gratiam.

¶ 2. Præt. Inter ea, q̄ ad cognitio-
nēm pertinent, sola fides v̄ est
necessaria ad salutem, quia per si
dēm Christus inhabitat in cor-
dibus nostris, vt dī ad Ephes. 3.
sed non oēs hēntes fidēi, hēnt
donū intellectus: imō qui cre-
dunt, dēnt orare vt intelligāt, si-
cuit Aug. dicit in lib. de Tri. ergo
donū intellectus non est nēcessā-
ritum ad salutem: non ergo est in
omnibus habentibus gratiam.

¶ 3. Præt. Ea que sunt cōia oīb.
habentibus gratiam, nunquā ab
habentibus gratiam subtrahuntur:
sed gratia intellectus, & alio-
rū donorū aliqui se vtiliter sub-
trahit. Qñq; n.dū sublimia tēlli-
gēdō i elationē se atū erigit, in
rebus iūmis, & vilibus graui hebe-
tudine pigrescit, vt Greg. * dicit I.
2. Moral. ergo donū intellectus
nō est in oīb. hēntib. gratiam.

SED CONTRA est, quod dī in
Pfl. 81. Nescierunt, nq; intel-
lexerunt, in tenebris ambulāt: fed
nullus habens gratiam ambulat
in tenebris, secundum illud Io.
8. Qui sequitur me, nō ambulat
in tenebris: ergo nullus habens
grām, caret dono intellectus.

R E S P. Dicendum, q̄ in oīb.
habentibus gratiam nēcessē est
esse rēstitudinem voluntatis, ga-
per gratiam p̄paratur voluntas
hominis ab bonum, vt Aug. di-
cit. Voluntas autē nō p̄t rēste or-
dinari in boni, nisi prēexistente
aliqua cognitione veritatis, ga-
gūt ea esse voluntatis est bonū in-
tellectus, ut dī i 3. dī Aīa. Sicut
autē p̄ donū charitatis Spiritus Sān-
tus ordinat voluntatē hominis,
vt direcēt moueat in bonum
quoddam supernaturale: ita ē p̄
donū intellectus, illustrat men-
tē hoīs, vt cognoscat veritatem
quādā supernaturale, in q̄ opor-
tet tendere voluntatē rēcta. Etiō
sicut donum charitatis est in oīb.
hēntib. grām gratia facien-
tem, ita etiā donum intellectus.

AD PRIMVM ergo dicendū,
q̄ aliqui habentes grām gratiam
facientē possunt hēbetudinem
pati circa aliqua, que sunt prēter
necessitatem salutis: sed circa ea,
q̄ sunt de necessitate salutis, suf-
ficiēter instruuntur a Spiritu
Sānctō, secundum illud i. Io. 2.
Vñctio eius docet vos de oīb.

AD SECUNDVM dicendū, q̄ etiā
supra dīcti est, dona Spir-
itus Sāncti perficiūt aiām, fm q̄
est bene mobilis a Sp̄lāntō. Sic
ergo in intellectuale lumen grātia
ponit donū intellectus, in qua-
tū intellectus hominis est bene
mobilis a Spiritu Sānctō. Hmōi
āt motus cōsideratio in hoc est
q̄ hō ap̄phēdat ueritatē circa
dē. Vñ nisi uīq; ad hoc moueat

ARTIC. IIII. ET V.

F hō dēs hītēs fidē, plēre intelli-
gāt ea, q̄ propōnūt credēta, i-
telligunt tñ cā cē credēta, & p̄
ab eis nullo mō est deuīdū.

A D TERTIVM dicendū, q̄
donū intellectus nīquam se
subtrahit sancti circa ea, q̄ sum
nēcessaria ad salutem: sed circa
alia interdū se subtrahit, ut non
omnia ad liqtūdū per intellectu-
m p̄etrare possint, ad hoc
q̄ superbiā materia subtrahat.

ARTICVLVS V.

G Vnum donum intellectus inueniat
etiam in non habentibus gratiam
gsatum facientem.

A D QVINTVM sic pro-
cedit. Vñ ḡ intellectus
donum inueniat ēt in nō hē-
ntib. gratiam gratū faciēt. Aug.
enīm exponit illud * Pfl. 18.
Concupiūt aīa mēa desiderare
iustificationē tuas, dicit. Praeo-
lat intellegēt, & tarde sequitū hu-
manus atq; infirmus affēct̄, sed
in oīb. habentib. gratia gratū

H facientem est promptius affēct̄
pp̄ charitatē ergo donū intel-
lectus p̄t est in his qui nō ha-
bent gratiam gratū faciēt.
¶ 2. Præt. Danielis 3. dī, q̄ intel-
ligentia opus est in usione pro-
phetica, & ita v̄ quod prophe-
tia non sit sine dono intellectus:
sed prophetia p̄t esse sine gra-
tia gratū faciēt, ut patet Mat-
th. 7. ubi dīctib. In noīe nu-
propheta uiimus, rēdeatur: Nōq;
notū uos. ergo donū intellectus
p̄t est sine grām gratū faciēt.
¶ 3. Præt. Donū intellectus rē-
det uirtutē fidei, sī illud Isa. 7. se-
cūdū aliam literam. Nisi credi-
deritis, nō intelligetis: sed fides
p̄t est sine grām gratū faciēt.
ergo ēt donum intellectus

SED CONTRA est, q̄ Domi-
nus dicit Io. 6. Oīs qui audītūt
P̄fē, & didic̄t, uenit ad me: fed
p̄ intellectū auditā ad disdiscūtūt,
uel penetrāt, ut patet p̄ Gre. *
in primo Moralitū: ergo qñq;
hēt intellectus donū, uenit ad
Christū, qđ nō ē sine grām gratū
faciente: ergo donū intellectus
non est sine grām gratū faciente.

R E S P O N S. dicendū, quod si
cut supra dīcti est, dona Spir-
itus Sāncti perficiūt aiām, fm q̄
est bene mobilis a Sp̄lāntō. Sic
ergo in intellectuale lumen grātia
ponit donū intellectus, in qua-
tū intellectus hominis est bene
mobilis a Spiritu Sānctō.